

HFD 2017 ref. 47

Samtliga arbetsinkomster under ramtiden har medräknats i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten inom arbetslöshetsförsäkringen.

25 a § första stycket lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 22 juni 2017 följande dom (mål nr 4736-16).

Bakgrund

Den som är arbetslös har rätt till ersättning, dagpenning, från arbetslöshetskassan förutsatt att vederbörande under en ramtid av tolv månader före arbetslöshetens inträde har förvärvat arbetat i viss minsta utsträckning. Den inkomstrelaterade dagpenningen bestäms utifrån sökandens dagsförtjänst och normalarbetstid samt lämnas med ett belopp som motsvarar en viss procentsats av dagsförtjänsten, dock högst med ett belopp som regeringen bestämmer. Med dagsförtjänst avses en viss kvotdel av den vecko- eller månadsinkomst som den sökande haft under ramtiden och med normalarbetstid avses den genomsnittliga arbetstiden under ramtiden.

Tidigare gällde att dagsförtjänsten skulle baseras på den vecko- eller månadsinkomst som sökanden vanligen fick under den arbetstid som var normal för den sökande. Den bestämmelsen prövades av Högsta förvaltningsdomstolen i RÅ 2009 ref. 105. Domstolen ansåg att bara regelbundna och normalt förekommande ersättningar skulle ingå i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten och att bonus som utgått en gång per år inte kunde anses vara av den karaktären.

O.W. hade fram till och med den 31 december 2014 en tidsbegränsad anställning med fast månadslön och med rätt till resultatbaserad bonus. Bonusen betalades ut årsvis eller, i vissa fall, kvartalsvis. Under 2014 fick O.W. två bonusutbetalningar.

När anställningen upphörde blev O.W. arbetslös och han ansökte då hos Unionens arbetslöshetskassa om arbetslöshetsersättning. Arbetslöshetskassan beviljade honom sådan ersättning från och med den 29 januari 2015 samt fastställde ramtiden till perioden den 1 januari–den 31 december 2014, normalarbetstiden till 40 timmar per vecka, dagsförtjänsten till ca 2 700 kr och dagpenningen till det högsta belopp som vid den tiden kunde utgå, 680 kr. Vid beräkningen av dagsförtjänsten beaktades inte de två bonusutbetalningarna. Arbetslöshetskassan ansåg att ersättning måste ha utgått regelbundet för att kunna ligga till grund för beräkningen

och att bonusutbetalningarna inte uppfyllde det kravet. Arbetslöshetskassan åberopade i den delen RÅ 2009 ref. 105.

O.W. överklagade beslutet till förvaltningsrätten och yrkade att dagsförtjänsten skulle beräknas med beaktande av bonusutbetalningarna. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog hans överklagande dit. Kammarrätten ansåg att varken bonusutbetalningarnas frekvens eller storlek kunde anses ha varit helt förutsebara. Bonus hade inte heller betalats ut med den maximala frekvens som bonusplanen medgett. Utbetalningarna kunde därför inte betraktas som sådana regelbundna och normalt förekommande ersättningar som ska räknas med i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten.

Yrkanden m.m.

O.W. yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva underinstansernas avgöranden och fastställa en högre dagsförtjänst för honom. Han anför bl.a. följande. Vid prövningen i RÅ 2009 ref. 105 gällde en äldre lydelse av de aktuella reglerna. Numera ska ersättningen beräknas utifrån allt förvärvsarbete som utförts under ramtiden. Den tydliga kopplingen mellan bonusen och hans arbetsprestationer innebär att det ligger närmare till hands att se bonusutbetalningarna som lön än som någon form av gratifikation eller liknande.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) yrkar också att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva underinstansernas avgöranden samt vidare att målet återförvisas till arbetslöshetskassan för ny beräkning av O.W:s dagsförtjänst med beaktande av bonusutbetalningarna. Inspektionen anför bl.a. att lagstiftningen har ändrats och att i dag ska all inkomst av arbete under hela ramtiden ingå i beräkningen av dagsförtjänsten.

Skälen för avgörandet

Rättslig reglering m.m.

Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen lämnas enligt 19 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF, i form av dagpenning som enligt 25 § första stycket kan vara i form av inkomstrelaterad ersättning. Enligt 22 § lämnas ersättning under längst 300 dagar. Om arbetslösheten upphör före ersättningsperiodens slut har den sökande enligt huvudregeln i 23 § rätt till ersättning under det antal dagar som återstår av perioden vid ny arbetslöshet.

Enligt 25 § andra stycket bestäms den inkomstrelaterade dagpenningen utifrån sökandens dagsförtjänst och normalarbetstid. Sådan dagpenning lämnas enligt 26 § med ett belopp som motsvarar en viss procentsats av sökandens dagsförtjänst. I förordningen

(1997:835) om arbetslöshetsförsäkring har regeringen meddelat föreskrifter om dagpenningens högsta belopp.

Normalarbetstiden utgörs enligt 23 b § ALF av den genomsnittliga arbetstiden under den sökandes ramtid, vilken enligt huvudregeln i 15 a § är de tolv månader som närmast föregått den månad när den sökande anmält sig som arbetslös.

Med dagsförtjänst avses enligt 25 a § första stycket en femtedel av den veckoinkomst eller, i fråga om sökande med månadslön, 1/22 av den månadsinkomst, som den sökande haft under ramtiden. Dagsförtjänsten beräknas som ett genomsnitt av inkomsterna (jfr prop. 2008/09:127 s. 34 och 56).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 25 a § tredje stycket ALF meddela föreskrifter om omräkning av dagsförtjänst. Genom 4 b § förordningen om arbetslöshetsförsäkring har regeringen bemyndigat Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring att meddela sådana föreskrifter. Dessutom har enligt förordningens 31 § inspektionen getts rätt att meddela verkställighetsföreskrifter till lagen och förordningen.

Enligt 5 kap. 1 § första stycket IAF:s föreskrifter (IAFFS 2014:5) om arbetslöshetsförsäkring ska arbetslöshetskassan i underlaget för att beräkna dagsförtjänsten, förutom lön, även räkna med övriga av arbetet regelmässigt utbetalade ersättningar som har beskattats som inkomst av tjänst. Enligt 4 § första stycket ska arbetslöshetskassan räkna om den fastställda dagsförtjänsten under pågående ersättningsperiod om normalarbetstiden räknas om samt efter avslutade löneförhandlingar.

Finner en domstol att en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning får föreskriften enligt 11 kap. 14 § regeringsformen inte tillämpas.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Har beslutet gått O.W. emot?

Den första fråga som Högsta förvaltningsdomstolen har att ta ställning till är om O.W. hade rätt att överklaga arbetslöshetskassans beslut om arbetslöshetsersättning trots att en prövning av det beslutet inte kan utmyнна i att han tillerkänns en högre dagpenning.

Utgångspunkten är att den dagsförtjänst som fastställs inte ska räknas om utan att den ligger fast till dess att samtliga dagar i ersättningsperioden har tagits i anspråk. Det ligger därmed i den enskildes intresse att dagsförtjänsten bestäms till ett så högt belopp som möjligt. Även om den enskilde, som i detta fall, vid tidpunkten för beslutet om arbetslöshetsersättning får maximal ersättning enligt de föreskrifter om högsta dagpenningbelopp som då gäller kan, för det fall detta belopp därefter höjs, den situationen

uppkomma att den enskilde inte kommer i åtnjutande av en höjning på grund av den sedan tidigare fastställda dagsförtjänstens storlek.

Mot denna bakgrund hade O.W. rätt att överklaga arbetslöshetskassans beslut.

Dagsförtjänstens storlek

Nästa fråga är om de två bonusutbetalningar som O.W. fick under 2014 ska ingå i underlaget för beräkning av hans dagsförtjänst.

I RÅ 2009 ref. 105 beaktades inte bonus som utgått en gång per år när underlaget för beräkning av dagsförtjänsten bestämdes. Enligt den i det målet tillämpliga bestämmelsen om vilka inkomster som ingick i dagsförtjänsten krävdes att det var fråga om inkomster som den sökande före arbetslöshetens inträde vanligen fick under arbetstid som var normal för denne. Detta krav togs bort 2009. Numera gäller enligt 25 a § första stycket ALF endast att det ska vara fråga om inkomster som den sökande haft under ramtiden. Av paragrafen kan inte annat utläsas än att samtliga arbetsinkomster som en sökande har fått under ramtiden ska medräknas i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten.

Kravet på att inkomsterna ska ha utbetalats med viss regelbundenhet finns dock kvar i 5 kap. 1 § andra stycket i IAF:s föreskrifter om arbetslöshetsförsäkring.

IAF har enligt förordningen om arbetslöshetsförsäkring rätt att meddela föreskrifter om omräkning av dagsförtjänst samt verkställighetsföreskrifter. Bestämmelsen om att bara ersättningar som utbetalas regelmässigt ingår i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten innebär emellertid enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening en inskränkning av vad som följer av 25 a § första stycket ALF och går utöver vad som omfattas av bemyndigandena i förordningen. Bestämmelsen står därmed i strid med överordnad författning och det följer då av 11 kap. 14 § regeringsformen att den inte får tillämpas.

De resultatbaserade bonusutbetalningar som O.W. har fått ska alltså medräknas i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten. Det bör ankomma på arbetslöshetskassan att vidta de åtgärder som föranleds av denna dom.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen förklarar att de bonusutbetalningar som O.W. har fått under 2014 ska medräknas i underlaget för beräkning av dagsförtjänsten.

Underinstansernas avgöranden undanröjs och målet återförvisas till Unionens arbetslöshetskassa för ny handläggning.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Knutsson, Nymansson, Askersjö* och *Baran*. Föredragande var justitiesekreteraren Sara Asplund.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2015-09-03, Appelgren):

Av utredningen i målet framgår att O.W:s ramtid utgörs av perioden den 1 januari–31 december 2014 samt att han under denna period har erhållit två bonusutbetalningar.

Mot bakgrund av befintlig praxis instämmer förvaltningsrätten i arbetslöshetskassans bedömning att de två bonusutbetalningarna inte kan anses som en sådan regelmässigt utbetald ersättning som ska medräknas i underlaget vid beräkningen av dagsförtjänsten. Vad O.W. har anfört och åberopat förändrar inte denna bedömning. Överklagandet ska därmed avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Stockholm (2016-07-07, Bjernelius Lundahl, Eriksson och Wingmark):

Kammarrätten konstaterar inledningsvis att O.W. har fått den högsta möjliga dagpenningen. Kammarrätten anser trots detta att det finns skäl att pröva om den bonus, som O.W. utöver sin månadslön fått vid två tillfällen, ska räknas med vid beräkningen av hans dagsförtjänst (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 30 december 2014 i mål nr 7315-13).

Kammarrätten bedömer vidare att såväl RÅ 2009 ref. 105, de äldre förarbetsuttalanden (prop. 1973:56 s. 235) som anges i detta rättsfall och i den nu överklagade domen, samt IAF:s föreskrifter är relevanta vid bedömningen av den aktuella frågan i målet.

Kammarrätten konstaterar att den bonus som O.W. har fått har varit prestationsbaserad, och därmed beroende av graden av hans måluppfyllelse. Bonussystemets konstruktion har alltså varit sådant att både frekvensen av utbetalningarna och storleken på dessa har varierat beroende på arbetstagarens prestation. Även om O.W. själv genom sina prestationer har kunnat påverka om och i så fall hur stor bonus han skulle få, kan varken utbetalningarnas frekvens eller storlek anses ha varit helt förutsebara. Bonus har inte heller betalats ut med den maximala frekvens som bonusplanen medgett. Kammarrätten bedömer att den bonus som O.W. fått vid två tillfällen inte kan betraktas som en sådan regelbunden och normalt förekommande ersättning som ska räknas med i underlaget vid beräkningen av dagsförtjänsten. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.